

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ioannis De Lvgo Hispalensis, Societatis Iesv, S. R. E. Tit.
S. Balbinæ Presbyteri Cardinalis, Disputationes
Scholasticæ, Et Morales De Virtute Fidei Divinæ**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1656

§. III. Vtrùm infideles non baptizati cogi possint ad relinquendo errores, vel
ritus rationi naturali contrarios.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81031)

probanter Ecclesia, statuens penas debitas huic criminis; quæ leges non procedunt à potestate propria ipsius Principis, sed ab alteri potestate communicata sibi ab Ecclesia, quæ in hoc negotio videtur Principibus, tanquam suis ministris: sicut quando Prælatus Ecclesiasticus, qui simul est Princeps temporalis, committit causam aliquam sanguinis alicui iudici laico, qui potestate à Prælo accepta indicat in ea causa, in qua sine tali potestate nihil potuisset propria auctoritate decernere.

90
Obiectio 6.
Sed contra hoc sexto obijciunt, quia Principes illi non solum contra hæreticos baptizatos, sed etiam non baptizatos leges condunt, quæque puniunt: sic enim leges late sunt contra Calicolas, ut constat ex lege *Calicolarum*. Cod. de Iudæis, & Calicolis, qui videntur fuisse Pagani, cum Cælum colerent; item contra Manichæos, & Samaritanos, qui baptismum non recipiebant. Respondeo, de Calicolis S. Augustinum epist. 163. circa finem testari, quod erant baptizati, de Manichæis dubitari etiam potest: nam ij vtebantur Episcopis, & Eucharistia, imò circa eius usum grauissima sacrilegia committebant, ut refert Augustinus *rom. 6. lib. de hæresibus hæresi 46.* ibi tamen testatur idem Augustinus, quia de necessitate, & utilitate baptismi male sentiebant, ideo, quos discipulos denuò acquirerebant, non solitos fuisse baptizare. Cæterum quidquid de hoc sit, tam isti, quam Samaritani, & alij similes iussu poterant puniri, & cogi ad suos errores deferendos; quia plura docebant, & agebant contra legem naturalem, & Manichæi plura sacrilegia, & scelera patrabant in usu rituum Christianorum, cum magna Ecclesiæ contumelia, ut constat ex Augustino loco citato, & fatetur Coninck de illis, & de Samaritanis vbi supra num. 242.

91
Obiectio 7.
Septimo obijciunt, quia illi, qui metu coacti baptizati fuerunt, coguntur postea ad fidem, & puniuntur, si ab ea deficiant, ut constat ex Concilio Tolét. 4. *cap. 56. relato in cap. de Iudæis, dist. 45.* sufficit ergo Ecclesiæ voluntas coacta baptizati, ut eum recipiat, & retineat. Respond. sufficere quidem ad retinendum, & cogendum, postquam semel baptizatus est, non verò sufficere ad licitè recipiendum. Ratio differentie ex dictis est clara, quia ad conferendum licitè adulto baptismum, requiritur fides in adulto, ut dispositio necessaria, quæ in coacto non præsumitur: ad retinendum verò, & cogendum postea, non requiritur, quod habeat, vel habuerit unquam fidem. Sufficit, quod receperit baptismum, qui est ianna, qua baptizatus ingreditur Ecclesiam, & sic subditus illius. Potest autem baptismum recipi validè sine fide, dum ad sit voluntas illius etiam coacta, & involuntaria secundum quid; quæ voluntas præsumitur, quoties aliquis dicit se velle baptismum, & illum perire, sicut præsumetur etiam professio valida, & matrimonium validum, etiam si metu fierent, nisi Ecclesia eo casu utrumque irritasset, quod tamen fieri non potuit in baptismo, nec in ordinis susceptione, quæ sunt sacramenta, nec includunt contractum humanum (sicut includitur in matrimonio, & ex eo capite potuit subiacere humane irritationi: (& ideo applicata materia, & forma, non potuit Ecclesia impedire eorum sacramentorum valorem. Posito autem baptismo valido, iam ille est subditus Ecclesiæ, quæ sicut alios subditos, potest eum cogere ad professionem

Christianæ religionis, & idcirco Concilium Toletanum id præcipit.

92
Obiectio 8.
Octauo arguitur ratione, quia Princeps temporalis potest subditos suos obligare ad obedientiam debitam suis superioribus exhibendam, v.g. ut filij parentibus, serui dominis obediant, ergo poterit etiam, & debet eos obligare ad obedientiam Deo, & exhibendum ei debitum cultum. Si ergo infideles proposita eis sufficienter fide nostra debent eam recipere, & hunc fidei cultum Deo exhibere, poterit Princeps temporalis subditos suos cogere, si huc debito non satisfaciunt. Respondeo negando consequentiam, quia hæc obedientia Deo præstanda est extra sphæram, ut diximus, Principis temporalis, qui ea solum potest subditis præcipere, quæ ad politiam civilem, & temporalem, & ad honestatem illam, quæ à bonis ciuibus exigitur, spectant, qualis non est fides Christiana, quæ ad salutem eternam ordinatur, & in qua Princeps temporalis non potest esse Iudex, sed Ecclesiæ: unde nec potest punire peccata contra fidem, cum punitio sit actus Iudicis. Potest tamen punire filios, vel seruos non obedientes parentibus, vel dominis, quia hæc obedientia pertinet ad statum bonorum ciuium, & de illa potest bene iudicare. Cur autem, & quomodo possit Princeps temporalis prohibere, & punire blasphemias, & irreuerentiam contra Deum, dicemus §. sequenti.

93
Obiectio 9.
Nonò arguitur, quia charitas obligat ad subueniendum proximis indigentibus, & maxime ad procurandam eorum salutem; si ergo iudicatur utilis coactio, propterea de facto saepe utilis erit salutem in ordine ad filios eorum, qui coguntur, charitas obligabit ad cogendum. Respondeo, charitatem obligare ad ea, quæ licitè possunt fieri, non ad illicita, non enim sunt facienda mala, ut sequantur bona: vidimus autem, hanc coactionem esse illicitam. Nec refert utilitas futura filiorum; nam si hoc sufficeret possent cogi etiam Iudæi subditi, ut consentirent baptismum suorum filiorum paruulorum, ad quod tamen cogi non possunt, nec parentibus iniunctis possunt filij paruuli baptizari, ut tradunt omnes in materia de baptismis. Nec homo priuatus potest vi cogere volentem committere fornicationem, v. gr. vel aliud simile peccatum, ne illud committat. Similiter ergo Princeps non potest vi cogere subditum infidelem ad fidem; quia in hoc puncto ex defectu potestatis habet se Princeps, sicut si esset homo priuatus, & exerceret potestatem, quam non habet in hac materia. Si enim penes aliquem esset hæc potestas, & obligatio charitatis, maxime esset penes Prælatos Ecclesiasticos, quibus magis incumbit cura salutis animarum, & tamen Ecclesia nunquam agnouit in se hanc obligationem, vel potestatem ad cogendum infideles, ut vidimus, sed solum ad prædicandum, exhortandum, & alijs modis licitis procurandam eorum conversionem.

§. III.

Utrum infideles non baptizati cogi possint ad relinquendos errores, vel ritus rationi naturali contrarios.

94
Certum videtur ex dictis, non posse hos infideles, siue subditi sint, siue non subditi, cogi ad relinquendos eos errores, & ritus ex fide, seu

seu quatenus contrarij sunt fidei nostræ. Si enim non possunt cogi ad amplectendam fidem nostram, quæ eos errores damnat, non poterunt cogi, vt ex motu fidei eos relinquant, seu quia fidei nostræ aduersantur. Difficultas solum est, an possint cogi ad eos relinquendos, quatenus aduersantur rationi naturali. Similiter certum videtur ex dictis, non posse eos infideles ad hoc cogi ab Ecclesia per potestatem spiritualem, quam habet; cum enim hæc potestas sit solum directè in subditos, & nemo sit subditus Ecclesiæ, vt Ecclesia est, nisi sit baptizatus: non potest Ecclesiæ potestas directè cogere hos infideles ad aliquid, cum nec possit eos punire, nec eos iudicare; sed tota quæstio erit de potestate temporali Principum, An possint omnes infideles, vel saltem subditos ad hoc obligare.

95
Prima sententia.

Prima sententia vniuersaliter affirmat, posse hos omnes infideles, siue subditi sint, siue non subditi, vi, & potestate ad hoc compelli. Hanc tenent Maior, & Sepulveda apud Suarez diff. 18. sect. 4. numero 2. citantur etiam apud Coninch diff. 18. num. 184. Antoninus tertia parte, titulo 22. non designato capite, & Syluester verbo Papa quest. 7. fortasse occasionem dedit Antoninus, quia illo titulo 22. cap. 5. §. 8. ex sententia Augustini de Ancona habet hæc verba. Item secundum Augustinum de Ancona ubi supra, Papa potest punire paganos, & barbaras nationes, cum agunt contra legem naturalem in manifestis, quia unusquisque potest puniri pro transgressione legis quam recipit, & proficitur: sed lex naturalis est ita cordi inserta, quod deponi non potest, vt si fuerentur vel committerent vitium Sodomie, & huiusmodi. Sed pro eo, quod faciunt contra legem diuinam, scilicet veteris, vel noui testamenti, aut contra legem positivam, eam neutram recipiant, puniri non possunt. Eodem ferè modo loquitur Syluester illa quest. 7. his verbis. Septimò queritur, quid possit Papa supra Paganos. Et dico ex Archid. post Augustinum de Ancona, quod in eos habet Iurisdictionem, quia est Vicarius Christi habentis iurisdictionem in omnes, non tamen potest ab eis auferre dominia, si qua iusta tenent. Intellige, nisi eo modo, quo à Christianis potest auferre propria bona, scilicet ex causa iustas, quia dominium est beneficium naturale, primò Polit. cum quidam naturaliter sint Domini, & quidam serui. Beneficia autem naturalia etiam Demonibus non sunt ablata. Nec potest eos cogere, ad relinquendos suos ritus, etiam quantum ad matrimonia, aut faciendum nostros, sicut nec ad fidem. Potest autem eos punire, scilicet pena pecuniaria vel corporali, non autem spirituali, id est excommunicatione, cum sint extra, si peccent contra legem quam recipiunt, sicut & omnes alios scilicet si peccant contra naturalem in manifestis, non autem diuinam, veterem, aut nouam, vel contra positivam ab eis non receptam, nisi sint temporaliter ei subiecti. Hæc Syluester illo loco. Pro eadem autem sententia citantur Hostiensis & Panormitanus in cap. quod super his, de voto. Quorum Panormitanus Hostiensis posterior, & eius ac Innocentij sententiam referens ita dicit num. 101. Facetur tamen Innocentius, quod si infideles sunt infestis Christianis, vel aliter delinquant contra legem naturæ, quod Papa poterit contra eos indicare bellum, & eos priuare huiusmodi bonis (scilicet quorum dominia licitè acquirerant) Hostiensis dicit, quod si infideles non cognoscunt do-

minium Ecclesiæ, licitè possunt bonis spoliari, per quod habetur Ecclesiastes 10. transirent a gente in gentem regnum: & in Euangelio Matthæi c. ultimo, Data est mihi omnis potestas in Cælo, & Christus in Vicarium suum. Sed si recognoscant dominium Ecclesiæ, nec sunt infestis Christianis, debent tolerari. Pro opinione Innocentij, fuit cap. diffar. 23. quest. 7. sed pro opinione Hostiensis videtur textus cum glossa, in cap. si de rebus 23. quest. 7. Postea verò num. 12. explicans magis suam propriam sententiam, sic prosequitur. Secundo principaliter querit Innocentius, si delinquant infideles, per quem debent puniri, & concludit quod per Papam: quia est generalis Vicarius in terris, & ipse Deus fecit unum omne, & unum Pastorem, ut habetur in Euangelio, & si infideles velint nolint, sunt de illo ouili. Et dicit Innocentius, quod cum infideles non habeant aliam legem licitam præter legem naturæ, fidelinquant in illam, puniuntur per Papam, ad iustitiam Dei, qui puniuit Sodomitas ut habetur Genes. 19. & 2. quest. 1. cap. Deus omnipotens Iudas veni, si delinquant contra legem in eorum moralibus, puniuntur per Ecclesiam. Et aduertit, quod Innocentius totam Iurisdictionem infidelium videtur attribuisse Papæ: quod non procedit indistinctè, nam sunt sub Romano Imperio, ut patet Cod. de Iudæis, & Cod. de Pagani per totum: ad idem cap. postulasti, infra de Iudæis. Item Imperator, saltem quoad exercitium, habet Iurisdictionem super vniuersum orbem, & est Dominus mundi, deprecatio, ff. ad leg. Rhod. de iact. & l. bene à Zेरone, Cod. de quadrienn. prescrip. facit quod ipse Innocentius notat, in cap. licet ex suscepto, de foro comp. ubi dicit, quod si Imperator, non est negligens, sed subditi sunt sibi rebelles, non succedit Papa in iurisdictione, sed debet adiuuare Imperatorem, ad domandam rebelles, arg. in cap. cum ad verum, 96. dist. Vnde concordando dicta Innocentij, & Iura supra allegata distinguo quod quadam sunt crimina Ecclesiastica, & in istis Papa exercet Iurisdictionem in infideles, sicut exercet contra fideles, unde si Iudæi, vel alij infideles delinquant contra matrimonium, Papa, seu Ecclesia posset in eos animaduertere, ut in cap. nouit, de iudiciis. In criminibus vero non Ecclesiasticis Imperator exerceret Iurisdictionem. In iustis vero locis erit præsentationi, ad hoc, quod bene dico in cap. cum sit generale, de foro comp. Vnde in peccato contra naturam, dico, quod etiamque potest esse Iudex, quia hoc peccatum principaliter concernit Dei reuerentiam, qui est Conditor vniuersalis creaturæ; nam ob hanc causam Ecclesia impedit se, (debet fortasse legi, ingerit se) contra laicos de crimine iururarum etiam infideles, ut in cap. post miserabilem, & cap. fin. infra de Iudæis. Hæc est sententia Panormitani fuisse verbis explicata, quam ideo ad longum retulit, vt constet, quantum distet à sententia Theologorum doctrina horum doctorum Iuris Canonici quos sequuntur alij plurimi ex iis, qui videri possunt in glossis & additionibus marginalibus eiusdem Panormitani, & quam nimium tribuere voluerint hac in parte non solum summo Pontifici, sed etiam Imperatori, cui etiam in criminibus non Ecclesiasticis tribuunt Iurisdictionem supra infideles totius Orbis.

Melius ergo, & magis modestè Theologice omnes distinguunt de infidelibus, & eos qui-

dem, qui in temporalibus non sunt subditi, negant posse ab illo Principe, vel etiam Papa ad seruanda omnia praecepta legis naturalis cogi, quando non peccant in praedictum Christianorum, vel aliorum innocentium; eos vero qui subditi sunt, concedunt cogi posse etiam penitus, ad seruanda praecepta naturalia, imò etiam leges civiles, communes omnibus ciuibus, quae non concernunt religionem; ita Caietanus, Victoria, Soto, Valentia, Aragon, & alij, quos refert, & sequitur Suarez *dist. 18. sect. 4. n. 3. & 6. Turrianus dist. 5. 2. dub. 2. Coninck dist. 18. dub. 12. num. 187. & 196. Hurtado dist. 7. §. 2. in fine*, qui alios afferunt.

97 Probat primò Suarez *num. 3.* exemplo Dei, qui cum veller destruere, vel punire gentes habitantes in terra promissionis, noluit tamen eas debellari ab Israelitis propter crimen idololatriae, sed propter negatum transitum pacificum per terras suas, ut colligitur ex cap. 20. Numerorum, & significat August. relatus in cap. 3. 23. quart. 2. his verbis: *Notandum est sanè, quemadmodum iusta bella gerebantur à filiis Israel, contra Amorheos, innoxius enim transitus denegabatur, qui inue humane societatis, equissimè parere debebat.* Sed tamen Coninck *ubi supra num. 199.* facit, exemplum illud non esse ad rem, quia Israelitae gentes illas deleuerunt ex concessione, & peculiari Dei praecepto, qui cum sit dominus omnium, potest cuius potestatem dare alios occidendi, eorumque bona inuadendi. Et certè titulus ille solus transitus negati, non videtur vniuersalis ad iustificanda omnia Israelitarum bella; transitus enim ideo iuste petebatur, quia transire necesse erat, ad occupandas alias Prouincias, sibi à Deo promissas. Vnde quando transgressi Iordanem ad eas peruenierunt, non leguntur petiisse vltius ab incolis transitum, sed etiam vrbes illas debellauerunt, & occupauerunt occisis earum incolis, ut constat in Iericho, quae prima ciuitas erat, Iosue cap. 3. & aliis subsequenter: Imò Gabaonitae tantum abest, quod eis resisterent, ut statim pacem, & amicitiam obtulerint, quam non nisi dolo, & fingentes se in remotissima Prouincia habitare, impetrare potuerunt, ut constat ex cap. 9. Iosue. Quid, quod in iis regionibus nò solum viros, sed mulieres, & paruulos omnes occidebant; quod ob solum negatum transitum nò liceret sine particulari Dei concessione, & praecepto, cum non possent Innocentes directè puniri iuste ob delictum solum aliorum: fatendum ergo est non solum illum titulum negati transitus interuenisse, sed diuinum praeceptum, quo stante non ià propria, sed diuina auctoritate bella gerebant.

98 Melius probatur ex Nicolao Papa, qui ad interrogationes Bulgarorum ita respondit. *De iis, qui idolis immolant, nihil aliud dicere possumus, nisi quod ratione potius, quam vi conuincendi sunt.* Ratio autem ex supra dictis est elata; quia Ecclesia in primis hanc potestatem à Christo non accipit, quae in eos, qui foris sunt, nullam in se directam potestatem agnoscit, ut supra vidimus. Principes vero temporales non sunt Principes, vel superiores, nisi suorum subditorum: nam superior, & subditi sunt correlatiui, & repugnat superioritas, & iurisdictio in non subditos: non possunt ergo illis praecipere & per consequens nec punire, quia vis coactiua, & potestas puniendi; supponit necessariò potestatem praeciendi: alioquin, quilibet priuatus posset propria aucto-

ritate punire quemlibet alium ob peccata contra legem naturalem patrata, quod absurdissimum esset, & totam humanam Reipublicam pacem perturbaret.

Obicitur primò ex cap. 10. Ecclesiastici, ubi dicitur: *Regnum à gente in gentem transferetur* Obiectio 1. *propter iniustitias, & iniurias, & contumelias, & diuersos dolos.* Videtur ergo, quod eiusmodi crimina contra legem naturae commissa dent aliis ius spoliandi bonis suis ipsos delinquentes. Respondeo in primis, ibi sermonem esse, non de quouis peccato contra legem naturae, sed de peccatis contra iustitiam, de quibus est peculiaris ratio, ut mox dicemus. Deinde ibi solum explicatur, quid Deus ipse frequenter faciat, vel permittat in poenam peccatorum, non quid alij homines non superiores iuste facere possint: sapè enim in poenam permittit Deus, ut alij etiam iniuste, & illicite Christianorum terras occupent, nedum Paganorum.

Secundò obicitur Cyprianus in exhortatione ad martyrium, cap. 5. ubi adducto praecepto Dei qui in veteri lege praecepit idololatrias interfici, subdit. *Quod si ante aduentum Christi circa Deum colendum, & idola spernenda, haec praecepta seruata sunt, quanto magis post aduentum Christi seruanda sunt?* Respondeo facile, exempla omnia, & praecepta ibi à Cypriano adducta esse de puniendis fidelibus ad idolatriam transeuntibus vel iis, qui eos ad hoc crimen allicerent, non verò de alienigenis non subditis ob idolatriae crimen puniendis, ut ex toto illo capite satis constat.

Tertiò obicitur Gregorius lib. 1. *Registr. epist.* 73. laudans Gennadium, quod bello contra infideles gesto, fidem Christianam propagaret. Respondeo, laudari Gennadium, quod occasione belli contra haereticos, vel alios infideles Imperij rebelles curaret propagari Christianam religionem. Non itaque gerebat bellum contra infideles non subditos, sed contra subditos rebelles, quos occasione victoriarum curabat ad veram fidem adduci, vel reduci.

Quartò obicitur Augustinus lib. 5. *de Ciuit.* cap. 12. & 17. laudans Romanos, quod barbaras nationes sibi subicerent, ut earum deprauatos mores corrigerent, & mutarent in melius. Cui consentire videtur S. Thomas lib. 3. *de regimine Principum*, cap. 4. & sequentibus. Respondeo, ibi non affirmari causam illam corrigendi mores fuisse iustam ad bellum inferendum, sed laudatur Romani, quod gentium debellatarum mores correxerint, idèque fortasse Deus victores illos esse voluit, si aliunde iustam belli causam habebant, vel certè permisit eorum bella, ut bonus ille effectus consequeretur.

Quintò obicitur, quia Alexander Papa VI. transfudit in Ferdinandum, & Elizabetham Reges Castellae, & Legionis, dominium omnium Insularum, & Prouinciarum inuentarum, & inueniendarum in India Occidentali, quae non essent sub dominio alicuius Principis Christiani, ut constat ex eius Bulla data anno 1493. quae est Bulla 2. eiusdem Alexandri VI. in 1. tomo Bullarum communis, ergo agnouit in se potestatem ad disponendum de Regnis infidelium, quod nullo alio titulo videretur fieri potuisse, nisi ob idolatriam incolarum, & ut conuerterentur ad fidem, & prauos suos mores contra legem naturae corrigerent. Respondeo in primis, hoc argumentum nimium probare. Si enim ob idolatriam, & alia pecca

59

Obiectio 1.

100

Obiectio 2.

101

Obiectio 3.

Obiectio 4.

102

Obiectio 5.

peccata contra legem naturalem dominium bonorum ab infidelibus auferebatur, oportebat tamen, quod prius admonerentur, & inuitarentur ad morum correctionem, quam si negligerent, tunc procederetur contra eos, vt incorrigibiles ad has penas, quæ tamen conditio præmittenda, ibi non explicatur: omnes ergo respondere debemus, Pontificis donationem intelligendam esse iuxta terminos iuris, & suppositis terminis habilibus, nimirum supposita aliunde iusta causa belli, quia, v.g. prædicatio impediretur, & expellerentur fidei ministri, vel quia iniuste aliquid in aduenas pacificos machinarentur, vel interueniente alio simili titulo; tunc Pontifex ius tribuerat Regibus Castellæ, Regna illa sibi occupandi, prohibitis aliis omnibus Christianis, ne ea sibi occuparent. Vnde merito Paulus III. postea in Bulla quadam declarauit, Indos infideles esse veros dominos suorum bonorum, nec posse iis spoliari, vt refert Coninch vbi supra n. 160. quod similiter in eodem sensu intelligitur, scilicet, nisi aliunde iusta spoliij causa interueniat.

103
Obiectio 6.
Sexto obicitur, quia possunt etiam non subditi prohiberi, & cogi ne iniurias aliis inferant, ergo multo magis ne inferant Deo, provt per idolatriam, vel alia scelera similia, inferunt. Respondetur, in primis hoc argumentum, si quidquam probat, probare etiam de peccatis aliis, quæ non sunt contra legem naturalem, sed contra fidem, vel alia præcepta supernaturalia: nam iis etiam offenditur Deus, nec minor est ibi iniuria in Deum, quam in aliis peccatis contra legem naturæ: sicut ergo possumus vi, & armis coercere aggressorem iniustum nostri proximi, siue iniuria illa sit contra legem naturæ, siue sit contra doctrinam fidei reuelatam, si tamen vera iniuria proximi est; sic licebit coercere, & cogere infideles, ne iniuriam in Deum committant, siue ea sit contra legem naturæ, siue solum sit contra doctrinam fidei, si tamen illa sit iniuria grauis in Deum.

104
Ad argumentum ergo P. Coninch dicta disp. 18. n. 201. respondetur negando Consequentiam: tunc enim solum possumus vi cogere, & prohibere ab iniuria, quam proximo inferi, quando ipsemet, qui patitur iniuriam, cupit defendi, secus si id non petat, nec cupiat, præsertim si ipsemet posset se ab iniuria liberare, sicut Deus de facto potest, & tamen iustas ob causas impedire non vult. Hæc tamen responsio difficilis est: dixi enim to. 1. de inst. disp. 10. sect. 11. n. 201. cum aliis, quos attuli, posse nos vi, & armis defendere innocentem ab iniusto aggressore, etiam si ipse innocens nolit nostram defensionem, & licet ipse potens se defendere, id non faciat. Ex hoc ergo capite non repugnaret, quod infideles possent ob crimina idolatriæ, & alia contra legem naturæ, coerceri, & cogi à Principibus Christianis, & nisi ab iis peccatis, & iniuriis diuinis abstinerent, priuari etiam regnis, & bonis suis, donec resipiscerent.

105
Facilius ergo responderi potest, in primis non omnia peccata mortalia continere iniuriam propriè dictam contra Deum, vt cum aliis dixi disp. 3. de Incarnatione, sect. 3. & sequentibus. Deinde, quidquid de hoc sit, Regula illa, quod ad defendendum innocentem, ab iniusto aggressore, fas sit tertio non superiori aggressorem occidere, vel pœnis aliis coercere, non est vniuersaliter vera, sed habet suas limitationes, quarum vna est, vt

id non liceat, quando ex aggressoris occisione (idem est, cum proportionem de spoliatione, vel quolibet alio malo ei illato) maiora damna publica timerentur, quam ex iniuria innocentis, quæcunque illa sit. Exemplum commune est, si Princeps cuius vita ad publicum bonum, & Reipublicæ pacem necessaria est, iniuste aggressor innocentem, vt eum occidat: non enim ideo cuiilibet licebit Principem occidere, vt liberet innocentem: imò debet huius mortem iniustum permittere, ne illa alia grauiora mala subsequantur. Hinc ergo reddi potest ratio, cur etiam concederetur vera, & propria iniuria diuina in peccato mortali, non tamen ideo liceat priuatis, vel certe non superioribus vindictam sumere de peccatore, vel eum vi à peccato coercere. Ex hoc quippe communi licentia cuiuslibet in quolibet, ingentia mala sequerentur, & pessime turbaretur pax, & tranquillitas humani generis. Quis enim est homo, qui non peccet: omnes ergo, & singuli in omnes, & singulos haberent potestatem, & prætextum spoliandi eos vniuersis, & rebus omnibus, vt à peccatis, & offensa in Deum abstinere: qua licentia concessa tota humanæ Reipublicæ pax turbaretur, & profusus tolleretur; essent enim omnes, quasi banniiti, quos singuli impune possent occidere ob sua peccata, & bonis omnibus spoliare. Quod quidem, quam graue sit malum, & omnino præferendum permissioni eiusmodi peccatorum, constat apertè ex eo, quod nec ipsimet Principes supremi temporales possunt omnia mortalia peccata suis subditis prohibere, eoque ob quolibet mortale crimen punire, sed solum ob aliqua grauiora, quæ bono publico, & Reipublicæ tranquillitati aduersantur; cetera verò relinquenda sunt diuino iudicio, vt cum communi sententia tradit Suarez lib. 3. de legibus cap. 12. num. 12. & sequentibus. Imò in Prælato, & superiore etiam Ecclesiastico eam potestatem prohibendi omnia peccata mortalia, & ea puniendi, negat idem Auctor lib. 4. cap. 11. num. 3, quia ex tali potestate maius damnum, quam bonum resultaret fidelibus. Quod ergo minus dicemus licere punire non subditos, & cogere eos pœnis acerbissimis ad non peccandum contra legem naturalem; ex qua potestate singulis concessa, maiora, & grauiora sine proportionem mala consequerentur contra pacem, & tranquillitatem humanam?

Septimò obicitur, quia possunt Christiani vindicare blasphemias, & contumelias infidelium contra Christum, & contra nostram religionem eosque vi, & armis coercere, ne res nostras contumeliose tractent: cur ergo non poterunt impedire etiam eorum idolatriam, quæ continet maximam veri Dei iniuriam, & condemnationem veræ religionis? Respondetur blasphemias illas, & contumelias nostræ religionis vt breuiter indicauit Suarez dicta disp. 18. sect. 4. num. 4. dupliciter posse considerari, primò quatenus præcisè sunt contra Deum, & ex hoc capite non dant iustam causam belli contra infideles non subditos, secundò possunt considerari, quatenus ex illis redundat inhonoratio positius Ecclesiæ, & Christianorum, contra quos etiam conuicta illa profertur: quæ ratione sicut propter alias iniurias potest licite bellum inferri non subditis: sic etiam poterit propter has, licet in hoc etiam cautè, & prudenter procedendum sit, ne maius foras sit

fidei detrimentum inde sequatur, quàm si patienter tolerando, & disimulando proprias iniurias, ratione magis, & exemplo infideles allicerentur ad fidem amplectendam, à qua potius magis abhorrent, visò studio vltionis, & vindictæ contra Evangelicam conflidit, quæ fides ipsa prædicat, & commendat. Huiusmodi autem iniuriam redundantem etiam contra nos ipsos non continet propriè simplex idololatria, aut similia peccata, sed solum manifestationem proprij erroris: sicut non sum ego iniurius alicui doctori sequendo contrariam sententiam contra illum doctrinam. Aliud verò esset, si subannarem illius doctrinæ auctores, aut doctrinam ipsam ipsi discipulis prosequere, vt Auctores etiam punire, & acerbius notare vel exstimari iure possem.

108
Omnino S.

Quauid obici potest, quia si non licet infidelibus non subditos cogere, vt ab idololatria desistant, neque etiam licebit ad hunc finem eorum idola confingere, & templa diruere, quod tamen plures sancti fecisse leguntur. P. Suarez *discl. scilicet. 4. num. 8.* dicit, id non licere auctoritate priuata facere, vt colligitur ex *1. scilicet, & 1. Christianis*. Cod. de Paganis; ideoque in Concilio Eliberino can. 60. decerni, non esse habendum pro martyre, qui propria auctoritate frangens idola, propterea ab infidelibus occidatur. Contra hoc tamen videntur esse, vt dixi, exempla multorum, qui id fecerunt, & vt veri martyres, ab vniuersa Ecclesia coluntur. Quare de hoc puncto consulenda est Baronius in notis ad martyrologium die 9. Aprilis, vbi iuxta doctrinam S. Augustini ep. 50. ad Bonificium longe ante medium, distinguunt inter eos, qui auctoritate priuata, & furore perciti indiserunt, idola, vel templa diruebant, & eos, qui legitima auctoritate legibus principum concessa id exequabantur. Hi enim secundi laudabiliter id faciebant: secus illi primis, nisi diuino instinctu, vel Dei iussu moti facerent, pro vt multis fecisse constat. Canon verò citatus ex Concilio Eliberino intelligitur solum de iis, qui propria, & priuata auctoritate operabantur, & de his etiam intelligendus est Suarez, cum expressè loquatur de frangente idola priuata sua auctoritate.

109 Dixi tamen in Conclusionē principali, non
posse infideles non subditos prohiberi, aut cogi,
ne ea peccata committant, quando non peccant
in preiudicium aliquorum innocentium. Si enim
in eorum praeiudicium fiant, possunt ab aliis, vi
etiam, & armis impediti; Exemplum commune
est de iis infidelibus, qui idolis victimas huma-
nas offerunt, immolando in eorum honorem ho-
mines, vel pueros innocentes, quos quidem cha-
ritas permittit, & aliquando iubet (si sine graui
incommodo proprio fieri potest) ab iis malis eri-
pere etiam cum aggressorum morte. Dixi autem,
si homines innocentes immolent: si enim nocentes
solum, & mortis reos, propter alia crimina, ad
sacrificia illa sacrilegia assumant, non possunt pro-
pter illud solum sacrilegiū peccatum, quod sine
innocentis alicuius iniuria committitur, ab aliis
quorum non sunt subditi, bello inuadi, vt doctores
citati committere fateantur.

110 Difficultas est, si ipsi innocentes auxilium non
petant, imò nec eripi velint, an possint adhuc
occisores non subditi ab eo crimine prohiberi.
Et quidem certum videtur, licet id non petant,
presumunt tamen velle, & desiderare suam tutelam
ab iis qui opem ferre possint. Si tamen

expresſe ſuam libertatem reſpuerent, & excluderent; vel ſi ex circumſtantiis hac voluntas præſumeretur. P. Coninch *dicta diſp.* 18. *num.* 197. negat poſſe occiſores vi prohiberi ab iis immo-landis; quia cum ius vim vi repellendi per ſe ei ſoli immediate conueniat, qui illam iniuſte patitur, vel qui huius, aut vim inferentis ſuperior ſit, illicitè illud mihi uſurpo, niſi ab aliquo ho-rum mihi committatur: ſicut neque valide alte-rius nomine aliquid agere, ſi ipſe noliſ me hoc eius nomine agere. Melius tamen Suarez *vbi ſu-pra num.* 4. dicit poſſe prohiberi vi aggrefſorem iniuſtum ad defendendum innocentem, etiamſi ipſe noli� defendi; Quod etiam dixi *ſomo* 1. *de Inſtit.* *diſp.* 10. *num.* 202. Vnde licet ipſi defendi nolint nec etiam ſe defendant, cùm poſſint po-terunt inieciſe à nobis prohiberi, ne eos idoliſ immolent, & occidant; quia quicunque illi ſint, qui morti deſtinantur, mihi generis humani communitate coniuncti ſunt, & poſſum ego, non ſolum meas, ſed etiam aliorum, qui mihi coniuncti ſunt grates, & enormes iniurias, vi etià, & ar-mis impedire, non expectato eorum conſenſu.

Hoc tamen, ni fallor, aliqua indiget explica-
tione: dupliciter enim contingere potest, quod
innocens patiens consentiat, & nolis se defende-
re, vel ab alio defendi; primò retinendo adhuc
ius suum, ita vt veram, & propriam iniuriam pa-
tiantur; potest enim aliquis libenter pati, imò &
de passione sua gaudere, & tamen adhuc retinere ius
suum, quantum sufficit, vt patiatur iniuriam;
provt Martyres veram iniuriam patiebantur, li-
cèt nollent se defendere, imò & de morte sibi in-
ferenda gauderent: vt latè probauit disp. 3. de *In-
caruat. Jett.* 6. & constat exemplo eorum, de qui-
bus Paulus ad Hebr. 10. dixit. *rapinam bonorum
vestrorum cum gaudio suscepistis.* Si enim rapina
fuit iniuria fuit; & tamen cum gaudio suscep-
ta fuit. Et in hoc casu procedere debet doctrina
posita: nam licèt illi nolint se defendere, nec de-
fendi, iniuriam tamen patiuntur, & per conse-
quens iniustus aggressor vi etiam ab alio tertio
cepmi potest. Potest autem rursus, secundò qui
mortem, vel aliud malum patitur, ita consentire,
vt auferat omnem rationem iniuriæ, quia omni-
no cedit iuri, & quantum ex se potest, tribuit
facultatem, & licentiam eiusmodi bona auferen-
di: quo casu, non ita facillè concedam, posse ab
aliis per vim eripi etiam cum morte aggressoris.
Et quidem, si innocens bonis solum fortuna spo-
lietur, idque consentiente ipso, & iuri suo ceden-
te, abque vi, & dolocertum videtur non esse lo-
cum defensionis violentæ: tunc enim proinde se
habet, ac si bona sua donaret accipienti, qua Do-
mini voluntate posita, non potest per vim dona-
tarius prohiberi, ne iure suo sibi concessu vtatur.
Quod locum etiam habet in bonis honoris, &
famæ, saltem in iis, quibus homo licèt potest
seipsum priuare: nam sicut ipse potest se suis liceti-
tè spoliare, quando id non cedit in damnum alio-
rum, ita possunt alij ex eius consensu id facere;
nec possunt vi prohiberi, ne faciant.

De bonis autem corporis, qualia sunt vita, membra &c. maior videtur esse difficultas: dicit enim Suarez loco citato; si quis velit se occidere, posse ab alio etiam auctoritate privata cogi, ne se occidat: unde infert, posse & alios cogi, ne eum etiam consentiente, & volente occidant. Quod etiam explicatione, & limitatione indiget. Certum enim in primis est, non posse aliquem ab alio

alio priuato occidi, ne se occidat: de illo quippe qui id faceret, merito dici posset illud Poëta: *Dic mihi, non stultum est, ne moriari, mori?* Vnde nec alius posset à priuato occidi, ne aliquem volentem, & petentem occideret: quale enim lucrum esset mortem voluntariam vnius violenta alterius inuiti morte redimere? Posset quidem, qui se stulto desperationis impetu occidere vult, cohiberi per vim, ablato ei gladio, & ligatis etiam manibus ad tempus, donec iræ feruor sedaretur, quia hæc leuiora remedia sunt, per quæ non videtur inferri iniuria, nec vsurpari iurisdicção in illum, cui applicantur; imò quilibet potest agrotosienti aquam prohibere, & auferre, quæ ei morbum faciet lethalem: ergo & poterit auferre venenum volenti fumere. Vnde hoc ipsum poterit facere circa alium, qui eum consentientem, & petentem vult occidere. Non tamen puto, posse quemlibet priuatum hoc prætextu, alium in vincula diuturna conicere, & multò minus eius bona inuadere, spoliare, & fortunis priuare, qui sunt actus solius potestatis publicæ, superioris: non enim sunt facienda mala, vt sequantur bona. Nec obstat quod Suarez dicit, volentem se occidere, non esse dominum suæ vitæ: ex hoc enim ad summum fit, quòd peccet contra iustitiam in Deum. Diximus autem supra, peccata contra solum Deum, non dare ius homini priuato peccatorem puniendi, inuadendi, vel superioritatem in illum exercendi. Sicut ergo in aliis contra Deum peccatis, sic etiam in hoc iudicio Dei relinquendus erit, & suis superioribus, qui possunt, & debent subditos à sui, vel aliorum etiam voluntum occisione, aut mutilatione pœnis debitis, & proportionatis coercere.

113

Denique aduerte, tunc etiam quando hæc peccata cedunt in præiudicium innocentis inuiti, ita demum posse ab aliis aggressorem iniustum coerceri vi, & potestate adhibita, vt tamen non ad punitionem progrediatur, sed solum ad impediendum, & quantum ad hunc præcisè finem sufficit: nam punire pro præteritis pertinet ad solum superiorem: defendere autem innocentem permittitur communiter, & pro se, & pro aliis. Quare si iniustus aggressor cesset ab iniuria, cessare etiam debet vis, & coactio; ita tamen, vt innocens securus maneat, ne fortasse recedente tutela defensoris, statim in eandem angustias recidat sine remedio; ita cum alijs Coninch *dicta* disp. 18. n. 198.

114

Infideles subditi possunt à suo principe cogi, ne, scelerata contra naturalem legem committant.

Restat nunc secunda pars nostræ conclusionis & communis sententiæ probanda, & explicanda, nempe subditos infideles posse à suo Principe cogi, ne scelera contra naturalem legem committant: quod tamen intelligi debet de iis peccatis, quæ Legislator humanus lege ciuili prohibere potest, pœnis etiam adhibitis suis subditis. Nam, vt supra indicauimus, non potest Legislator humanus lege ciuili punire subditos ob omnia mortalia peccata, nec ea potestas necessaria erat ad finem politicum gubernationis ciuilis. In hoc ergo sensu conclusio potest facillè probari, ex potestate humana Principis, quæ non limitatur ad subditos fideles, sed ad omnes extenditur, & comprehendit etiam infideles. Omnes enim dirigere potest, in ordine ad pacem Reipublicæ, & ad morum probitatem, quæ necessaria sit ad conuictum humanum, & honestum Reipublicæ statum. Quare sicut furta, homicidia, fraudes, & alia eiusmodi, sic etiam pro-

hibere potest adulteria, cultum Daemonum, magiam, periuria in iudicio, blasphemias, & similia peccata, quæ Reipublicam maxime deturpant, & legi naturali repugnant. Vnde imperatores Christiani, vbi primum fidem nolitum amplexi sunt, idolatriam feruissimis legibus prohibuerunt, quæ à Concilijs, & Patribus laudatæ etiam fuerunt, de quo videtur potest Suarez *dicta* sect. 4. numero 6. Hodie etiam in Philippinis Insulis, quæ Hispaniæ Regi subiacent, plura Sinenfium Gentilium millia, qui artes omnes fore mechanicas ibi exercent, ea lege ibi degere permittuntur, vt à certis vitis contra naturalem legem abstineant, grauissimas alioquin pœnas subituri.

Dicit aliquis, videri hoc esse supra Principis laici potestatem: nam vt supra dicebamus, non potest Princeps punire ob delicta, de quibus non potest iudicare: non videtur autem posse Princeps laicus iudicare de rebus spectantibus ad materiam religionis, qualis videtur esse cultus vnus Dei, & alia similes: non potest ergo ea peccata punire. Respondeo Principem laicalem non posse de iis rebus iudicare, propterea sunt contra fidem, nec etiam punire ob ea peccata, propterea includunt infidelitatem, posse tamen de iis iudicare, quatenus sunt contra rationem naturalem, & punire subditos infideles in his delinquentes. Nam sicut iudicat de homicidio, adulterio, & aliis peccatis contra legem naturalem, potest etiam iudicare de irreligiositate, idolatria, & aliis similibus, quæ sunt etiam contra legem naturalem, saltem quamdiu Ecclesia non aduocat ad se eas causas, quando pertinent ad subditos baptizatos. Hæc enim peccata, præscindendo etiam à malitia infidelitatis, quæ opponitur fidei, habent malitiam contra ipsam legem naturalem, & rationem naturalem, ratione cuius non excedunt potestatem, & sphaeram Principis secularis.

Aduertunt tamen bene Bûnes *in presenti*, quæst. 10. articulo 10. Dub. 2. conclus. 4. Suarez ubi supra num. 8. Coninch numero 188. & alij, debere Principem prius lege sua prohibere eiusmodi delicta, antequam delinquentes puniat. Quod probat Coninch, quia reipublica eos solos subditos punire potest, qui eam, eiusque statum, & tranquillitatem lædunt, aut turbant; peccata autem, quæ ab ea non sunt prohibita, non censentur eius tranquillitatem, vel auctoritatem ledere, nisi eam directè; aut dolo impugnent: non possunt ergo puniri antequam prohibeantur: ideo namque simplex fornicatio non punitur, quia lege non prohibetur, & sic de alijs. Adde, debere Principem, & Reipublicam suauiori modo, quo possit, subditos cogere: est autem suauior modus, & humanis moribus magis accommodatus, vt subditi prius moneantur, & deterreantur prohibitione, antequam puniantur. Vnde iuxta hoc etiam auctorum mentem, ego eam doctrinam solum regulariter intelligendam puto, & de criminibus ordinarijs. Alioquin non videtur negandum atrociora, & extraordinaria crimina posse à Principe puniri, licet lex nullam pœnam designarit: quod videtur esse iuxta l. i. ff. de effraкторibus, & explicatoribus, & l. i. de pœnis, vbi Vipianus ita respondet. *Hodie licet ei, qui extra ordinem de crimine cognoscit, quam vult sententiam ferre, vel grauiorem, vel leuiorem*

§. IV.

An, & quomodo liceat, infidelium ritus
permittere?

Non loquimur de ritibus, qui soli fidei Christianæ aduersantur, quales sunt ritus Iudæi lege veteri approbati, & præscripti: sed de ritibus legi naturali aduersariis, qualis est idololatria, & similes: ex his tamen, quæ de his ritibus dixerimus, colligi facile poterit, quid dicendum sit de permittendis erroribus hæreticorum, seu de libertate conscientia illis concedenda, ne iterum de illa cogamur postea tractare, quando de hæresi in particulari agetur, præsertim cum de eo argumento latè, & doctè post alios scripserit Hurtado *infra disput. 79.* qui videri potest, & primo loco S. Thomas *quest. 10. art. 11.* ubi breuiter totum hoc argumentum comprehendit.

Regula communis, & verissima hæc est, eiusmodi ritus in infidelibus subditis non esse à Principe permittendos sine grauissima causa cum illa verò possit cum S. Thoma ceteri Theologi, quos sequuntur Suarez *de iust. & iur. sect. 4. num. 9.* Coninch *ubi supra num. 195.* Hurtado *ubi supra.* debent, & alij passim. Et in primis non posse sine grauissima causa permitti, constat clarè, quia deesse Principes in præcipuo munere, & debito sui Principatus: si enim minora alia vitia permittere non potest, quantò minus ea, quæ præcipuam religionis virtutem oppugnant? Vnde in Scriptura reprehenduntur Reges omnes, qui excelsa non abstulerunt: hoc est, permiserunt populo sacrificia offerre ritu prohibito, quem sanè totis viribus auferre debuissent, & in profanis etiam litteris commendantur, qui religionis, & pietatis studium politicis omnibus rationibus, & negotiis in Republica administranda præposuerunt, ut latè probat Hurtado *ubi supra §. 11. & seqq.*

Quod verò ex grauissima causa liceat etiam aliquando ritus illos illicitos permittere, constat ex regula generali; quòd licet nunquam mala faciendæ sint, ut sequuntur bona; aliquando tamen mala permittenda sunt, ad vitanda grauiora mala prout de facto meretrices, & lupanaria publicè permittuntur, ne grauiora peccata ex humana fragilitate, & prauitate sequantur, ut dixit Augustinus adductus à S. Thoma dicto art. 11. in corpore: *Aufer meretrices de rebus humanis, turbabis omnia libidini.* Similiter ergo quando ex coactione infidelium subditorum, & prohibitione eorum rituum, grauiora damna prudenter timeantur, tolerandi, & permittendi sunt: exemplo patris familias Euangelici, qui Matth. 13. aeris volentibus eradicare Zizanias respondit: *nonne forte eradicantes Zizanias, eradicetis similiter triticum.* Quam regulam plures, & pussimi Principes sequuti dissimularunt, & tolerarunt in subditis ritus sacrilegos, & hæreses manifestas, quandiu sine maioris mali timore sese opponere non poterant. Quare tota difficultas in hoc puncto consistit in iudicio ferendo de circumstantiis, & causa sufficienti ad iustificandam eiusmodi tolerantiam, & permissionem.

In quo iudicio Hurtado *ubi supra §. 10.* videtur statuere pro vnica causa religionem, dicens, tunc solum permissionem esse licitam, quando maius

X x

immi

leniorem, ita tamen, ut in utroque moderationem non excedat. Et quidem ipse Coninch admittit exceptionem eorum criminum, quæ directè, vel dolo tranquillitatem, vel auctoritatem Reipublicæ lædunt, aut impugnant idem ergo dici potest de quolibet atroci crimine in Deum, vel homines, licet lex mentionem eius non fecerit, quia hæc etiam Reipublicæ statum, & tranquillitatem maximè perturbant. Quis enim credat, quia Solonis, vel Romuli etiam legibus nulla parricidis pœna statuta fuerit, quia ob eius atrocitatem, non timebant vnquam futurum, ut ex Cicerone oratione pro Roscio Amerino, & Plutarcho in Romuli vita colligitur; quis, inquam, dicat adueniente casu, non potuisse in illa Republica parricidam pœna etiam acerbiori puniri? sic etiam factum vidimus nostris diebus, ut in occisorem Henrici IV. Galliarum Regis extraordinaria, & acerbissima pœna merito animaduersum fuerit. Nec possunt leges humanæ ad omnes casus extraordinarios descendere, & satis est quod ipsa delicti atrocitas suadeat, non fuisse Legislatoris mentem impanitatem concedere; sed iudicis arbitrio referuatam fuisse pœnam, si casus occurreret.

117 Ex dictis verò inferitur primò hanc potestatem cogendi infideles, & prohibendi illis crimina contra legem naturæ, non competere homini priuato, nec cui fideli erga conciuem infidelem, sed solis superioribus, quorum subditi sunt: procedit enim ex potestate dominatiua, vel gubernatiua, ut dictum est, & obseruat Suarez dicto num. 8. Si tamen crimen infidelis redundaret in præiudicium innocentis, cui iniuria inferretur, nec esset recursus ad iudicem, vel potestatem superiorem à quo innocens defenderetur; posset tunc priuatus, priuatam conciuem infidelem ab innocentis læsione iniusta, vi etiam prohibere, in iis casibus, in quibus possumus vi repellere vim cuiuslibet innocentis ab iniusto aggressore illatam, vel inferendam.

118 Inferitur secundo, potestatem hanc cogendi subditos infideles, ut abstineant a criminibus contra legem naturalem, idololatria, & aliis similibus, competere non solum Principibus Christianis, sed etiam Principibus infidelibus respectu suorum subditorum, ut obseruat idem Suarez loco citato. Ratio autem est clara, quia ij etiam Principes infideles, habent æqualem potestatem temporalem in suo subditos ad dirigendos eos iuxta regulas rationis, & legis naturalis: quare sicut possunt iis furti, adulteria, & homicidia prohibere, sic etiam poterunt idololum cultum, & alia, quæ non minus aduersantur legi naturali.

119 Inferitur tertio non solum posse, sed debere Principes, hæc peccata, & ritus etiam legi naturali aduersos suis subditis prohibere, si id sine grauiori incommodo facere possint: ita idem Suarez ibidem: quia tenentur bene subditos gubernare in ordine ad finem suæ gubernationis; quare sicut homicidia, furti, & adulteria, sic etiam hæc alia delicta, quæ ex genere suo pleraque grauiora sunt prohibere debent. Dixi tamen, si sine grauiori incommodo possint: quando enim ex prohibitione maiora timeantur mala, an possint licitè permitti ea dicemus §. sequenti.

Card. de Lugo de Virtute Fidei diuina.